

Naujienu Antroji Dalis

NR. 856

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

BUTKŲ JUZĖ

1893 VII 15 – 1947 IV 22

Lygiai prieš 20 metų, 1947 metų balandžio 22 dieną, poetas, teatralas ir rašytojas Butkų Juzė mirė rusų okupuotos Klaipėdos ligoninėje. Vėliau jis buvo palaidotas Telšiuose.

Butkų Juzė mokytojavo Prienuose. Išvežus Prienų gimnazijos direktorių į Sibirą, Butkų Juzė taip pat pabėgo iš gimnazijos. Pradžioje slapstėsi pas draugus, o pradėjus artėti raudonajai armijai jis nutarė trauktis į vakarus. Jo brolis su šeima jau buvo išvežti į Sibirą, jo žmona, klausydama vyro patarimo, suskubo pabėgti į vakarus, bet jis, panoręs dar užsukti į tėviškę, nespėjo pabėgti.

Butkų Juzė mokėsi Palangoje, Liepojuje, Voroneže, o vėliau sudijavo literatūrą Vokietijoje, baigdamas Jenos universitetą.

Buvo išleisti šie jo kūrybos darbai: Kalėdų Vakarai, Petrapilyje 1917, Žemės Liepsna, Berlyne 1920, Verkiančios Rožės, Leipcege 1921, Paparčio Žiedas, Tilžėje 1923, Audronė, Siauliuose 1927 ir Darbas ir Prakaistas, Rygoj 1923 metais.

Gaja Klumbytė - Butkienė Amerikoje 1954 metais išleido Butkų Juzės Raštus, kur yra trumpa poeto biografija, rankraštyje buvę keli darbai ir įvairiuose žurnaluose išmėtyta kūryba. Lietuvoje okupantui tarnaujantieji lietuviški ra-

šeivos paruošė ir išleido Butkų Juzės rinktinę, kuria norėjo iš Butkų Juzės padaryti "tarybinį" rašytoją, bet kiekvienas, kuris pažino poetą, menininką ir maištininką, žino, kad jis labiau už viską mylėjo lietuvius ir žemaičius ir kovojo už savo krašto laisvę ir Lietuvos gyventojų gerbūvį.

Butkų Juzės biografija neparašyta ir jo kūryba dar neišleista. Minėdami jo 20 metų mirties sukaktį norime priminti, kad lietuvių poezijos ir dailaus žodžio gerbėjai turėtų susirūpinti Butkų Juzės įnašo užrašymu ir vertinimu.

M. G.

ZEMAIČIŲ ZEMEI

Kad laime įstengtum žydėti —
 krauju tave laistau krūtinės;
 keliai kad būt tavo žvaigždėti —
 negaila buities akmeninės.

Jei žemėje dargana siaučia
 ir žiaurūs aplanko ją vėjai,
 mūs brolių belieka vien
 griaučiai —

neliūskime, brangūs arėjai!
 Paskelbėm pasauliui teisingą
 mes savąją degančią valią! —
 Juk mūsų krūtinės nestinga
 drąsos nugalėti nevalią.

Myliškime savąją šalį,
 kas vargstančių verksmą
 tik girdi

Kas žemei teisingas, tas gali
 už žmones prarasti net
 širdį.

Pas mamytės kapą
 Aš dvi duobi išklūpoju.
 Pas mamytės kapą
 Savo ašaromis laistydamas
 Ant kietojo akmens
 Liepą auginau. Ir ji dabar
 žydi.

Pas mamytės kapą
 Aš saulės giesmę supratau.
 Pas mamytės kapą
 Aš savo sielą dangaus
 lelijomis papuošiau.

DARBO MERGELĖ

Jei bernelis
 Pamatytų
 Laisvę plačią —
 Jam nupiršti
 Aš galėčiau
 Gerą pačią.
 Eikš, berneli,
 Palei krūmą
 Atsisėsme, —
 Paklausysme,
 Kaip lakštutė
 Čiulba giesmę...
 Pasiklausęs
 Užgiedojo
 Dainą naują...
 Aš segiau prie
 Jo krūtinės
 Rūtų saują...

PIOVĖJO DAINA

Aš dvi saulį
 Težinau...
 Vieną saulę
 Aš jaučiau
 Bebučiuojant
 Mano kūprą,
 Kai šienauju
 Susilenkęs.
 Antrą saulę
 Aš kas naktį, —
 Kai neloja
 Kaimo šunes,
 Pats bučiuoju.

ZEMAITIU STIPRYBE

Keikveina tauta nu tautuos
 Nasunku yr' atskerte,
 Nes keikveina gal vesaduos
 Ves kon nors pasigerte.

Kas svieta šiek teik regiejes
 Er gazietas yr' skaites,
 Tas jau nasyki girdiejes,

Kon yr tekras žemaitis.
 Garsus ons yr linksmumu,
 Nanuliūstontis niekada
 Garsus er kerštingumu,
 Je kas užgava anon kada.
 Ar yr, nalaime, ar bieda,
 Ons sau ramiausias vesada,
 Linksma dainiou ar geid,

Naverks, nerauduos niekada,
 Je kumet melstys rek,
 Puoterius ons pel kaip iš maiša.
 Ont kuo supyka, ton keik,
 Su juodu purvu sumaiša.

Garsus yr' širdingumu,
 Pastebietina narsybe,
 Tikru Dieva baimingumu

Er stebuklinga tvirtybe.
 Vesoku pasaku šinta,
 Aple žemaitiu stiprybe,
 Er tas na kokei juoka,
 Ale tikra tikriause teisybe,
 Died geresne supratema
 Nurodysiu tamstoms trumpa
 Trejeta tik atsitikemu,

Bel žingeidingu laba:
 Syki žemaitis važiava
 Dainioudams kap paprasta.
 Tik kažin kap su vežimu į rava
 Šlomšt — kap mata.
 Trakšt — kažin kas sutraš-
 kije.

Vo ons vezema pastatė,
 Aplink edams apveizdieje,
 Vo kas nulūza — nemate.
 Namatydamas nieka nauje,
 Įsisieda er važiou.
 Vaiz — pelns bats krauje,
 Par blauzda nulaužta koje.

Tumet žmogelis suprata,
 Kas ten griovie sutraškije,
 Er nusimuoves sau bata,
 Skvernu krauje šlūstinieje.
 Paskou su šiaudas apreša,
 Su virvgaliu apvynioje,
 Šmakšt — į bata įkeša
 Važiudams er viel dainiou.
 Ciguons gyries syki mates,
 Kap anuo šuogeris kitaduos
 Par gire, kakta išstates,
 Tris myles bieges ba galvuos.
 Žemaitis krevom akim
 I ciguona tik veizieje,
 Pasiklause, pasiklause,
 Keikti ciguona pradieje:

"Ek tu, išnara gyvates,
 Žmonis tik apgadinieji:
 Nieks dar tuoke niera mates,
 Kas ba galvuos biekt galieje.
 Er dar par gire — malagyste.
 Ba galvuos ar gal matyt?
 Būs galiejes er paklyst,
 Er akis išsibadyt
 Druože cigounou į zonda
 Tep, kad ausis anam ūze.
 Paskou dar muove į spronda:
 "Namalouk", sako, "rupuže!"
 Tris myles bieks, mat, ba gal-
 vuos,

Matydams natikietio
 Nors ant lyglauke iš biedos
 pusmyle

Er aš pats galtetio.
 Syki vo kap atsiteka
 Žmonis kokei ten naduori
 Žemaiti girio suteka,
 Jeme vargša er pakuore.
 Pakarts spardies tris dienas
 Er tris naktis nabagelis
 Ont gala veins žmogus rades
 Nuleda anon nu virveles.
 Nulesť atsidūksieje.
 Er nie žuode nesaka.
 Ronkoms kakla čiupinieje,
 Atsipūtes šep prašneka:
 "Nebese, pakart norieje.
 Iškybuojau čia tris deinas.
 Nepaprates — apkyrieje,
 Jiest nores, ilgu, veins.

Vos tos musieles, gyvates,
 Iš kur anou teik atsirada —
 Kap gyvs esu nabuvau mates.
 Lyg yloms kojes bada.
 Je dar tris deinas iš eilies
 But kentiete prisieje,
 Sunku būt daturiete,
 Pastepte būt reikieje".

Dienų skeveldros

I.

Aną kartą minėtas skulptorius P. Kisielis buvo pristatytas Lenino premijai gauti, ir negavo, ir kaip gali gauti, jei jo darbai visai ne — "sąjunginiai" (ne okupantui kurti). Apie Strazdelio temos pasirinkimą pats kūrėjas štai ką sako:

— Anais laikais būti kunigu ir kartu kovoti prieš tą luomą galėjo tik labai stiprus žmogus. — Reikėjo būti akmeniu... Kils iš baudžiauninkų, išsimokslinęs, Strazdelis vėl tapo tokiu pat varguoliu su didele žmogiška širdimi. Vienišas, gyvenimo negandų nukamuotas, vidinės kancios plėšomas engiamųjų poetas... Tai tiesiog nuostabi figūra menininkui. Man sukurtą akmeninę Strazdo figurą numatyta pastatyti Vilniuje, bet man vis atrodo, kad ji geriau atrodytų kur nors laukuose, prie bėgančio kelio, gamtos prieglobstyje.

II.

Anapus geležinės uždangos bepig "važiuoti" antikuniginiam vežime. Nereikia talento, bet tik prieš kleboną ir jo gspadinę ar pan. Štai A. Pocius savo apsakymuos "Tik du sūnūs" šitai susidoroja su kunigais:

...bažnyčioje kvepia žibalu, ir stebisi klebonas "Kas čia per velnias". Ogi vargonininkas po viškomis remontuoja raudoną motociklą. Vargonininkas girtas, nes jo žmoną suviliojo kunigas vikaras, ir nuėjo į kolchozą daržininko darbo dirbti. Iš recenzijos neaišku, ar vargonininkas ar vikaras. Gana to, žilsterėjęs klebonas pasisamdo prasigėrusį kolchozo klubo darbuotoją, kurs per mišias užgroja valsa ir t. t. ir t. t. "Žlugimas" kartu ir apsakymas. Kieno ir ko žlugimas? Ar autoriaus?!

III.

Ar ne kontraversinis faktas, kad Vilniuje vieninteliai beskamba varpai yra Rasų kapinių ir skamba, kai laidojama koks nors partinis aukštas pareigūnas. Skambėjo švietimo ministrą Banaitį belaidojant. Beje, bandant kurti civilines laidotuves kartas nuo karto išbandoma kokia nors naujovė. Per Banaičio laidotuves vyrų choras sudainavo "Oi, sakal".

IV.

Užsiminę apie mirusiuosius stabterėkime ties Venclova, kuris gėrisi J. Tysliava "sugrįžusiu namo". Pažodžiui rašo: "Juozas Tysliava grįžo... Grįžta ir kiti — Jurgis Baltrušaitis, Jurgis Savickis. Be abejo, ateis laikas ir Vyduinui, ir Faustui Kiršai, ir Kleopui Jurgelioniui, ir Ignui Šeiniui..."

Numirę negali protestuoti ar ne?!

V.

Pasakykite, kur čia slėpi poezija:

Nejau žiema? Kodėl gi man taip gera?

Kodėl lyg upė linksmas vėjas šnera?

Kodėl gi žydi medžiai ir laukai

Baltai, žydriai, geltonai ir pilkai?

Arba vėl:

Čia žaidžia voverės. Geniai čia stuobri kala visą dieną Ir miega naktį mėnesieną, Nes padirbėta jų šauniai.

Kur poezija? Čia tegali atsakyti "Literatūros ir Meno" redaktinė kolegija, įdėjusi minėtus Antano Venclovos eilėraščius.

VI.

Imu į rankas "Sandarą" ir čia gi kas? pačioje garbingoje, nes gi įžanginėje, vietoje str. "Is didelio rašto — išėjo iš krašto". Kas išėjo? Ogi J. Cicėnas, davęs "Skeveldrose" vietos M. V. ir priešingai J. P.J. nuomonei. Skaitytojai atsimenate, tai apie Dr. J. Basanavičių ir kt. I pasaulinio karo metu. Ir prikiša "Sandara" arogantiškumą išmislus ir t. t.

Tąsyk sėdėjau prie atdaro lango (į pavasarėjantį sodą), ir pūstelėjęs vėjas užskleidė "Sandaros" vedamuosius, o kai akis vėl krito į "Sandara", buvo skaitoma:

"Moderninis įtemptas gyvenimas iš vienos pusės, užsidarymas, nervingumas ir dažnai bereikalingi susijaudinimai iš kitos pusės, išmeta daugelį iš balanso, sudrumščia vidurinį ramumą ir ilgainiui pakrikdo sveikatą."

Gerb. "Naujienu" Skaitytojai visą reikalą galėjo pažinti iš A. Kelmučio str. "Kam tekdavo badą kęsti Vilniuje prieš 50 metų?" Naujausiame "Sandaros" Nr. kedenama A. Kelmūtis, bet jau ne iš patrankų ("iš didelio rašto — išėjo iš krašto") o paprastu vandens šautuvėliu. Atsitraukimo keliu...

VII.

Per ilga cituoti, todėl perspausdiname ištaisai J. Jurginio str. "Talino įspūdžiai ir mūsų rūpesčiai". Tepridurtina, kad J. Jurginis yra daug rašęs apie senovės Vilnių, kaip antai albume "Vilnius", "Vilniaus universitete" ir t. t. J. Jurginis, kaip pats rašo, esąs okupuotos Lietuvos kultūros ministerijos paminklų restauravimo tarybos pirmininkas, ir kas gi? ateina amatininkai ir darbininkai ir žaloja senojo universiteto pastatus. Ateina, matyt, Maskvai priklausančios įstaigos leidimu. Čia pagiriant J. Jurginio drąsą kartu paklaustina, kur yra Vilniaus universiteto pats rektorius prof. Kubilius. Ar ir toliau užsiėmęs kultūrinių mainų politika, kai universitetas griūna? Kur "Gimtojo krašto" redaktoriai su išpūsta kalba apie grožėjančią sostinę?!

VIII.

Žiūriu "L. ir M." įsidėjęs Aforizmus. Kieno? Ogi Stanislavo Leco. Geras pažįstamas ir bičiulis iš taip jau nutolusių prieškario laikų. Buvom sutarę

re jo 60 metų amžiaus sukaktį minėti Ukrainos stepėse, bet netesėjo žodžio, mirė pernai. Lec sunkiomis Vilniaus krašto lietuviams dienomis humoro savaitraštyje "Szpilki" pajuokdavo nutautinamąją politiką. 1939 m. buvo NKVD suimtas Lvove. Po karo po Stalino mirties grįžo į gyvuosius. Grįžo su teise spausdinti savo kūrybą, bet be teisės dalyvauti literatūros vakaruose, ypač tarpstudentiškojo jaunimo. Ko bijojo režimo šulai, galima matyti iš aforizmų, kuriuos "Literatūros ir Meno" skaitytojam parinko A. Karamazinas (iš Leco knygos "Nesušukuotos mintys"):

"Tam kas nors kartą buvo paminklu, po to sunku būti net pozuotoju.

Aktorius privalo turėti ką pasakyti, net jeigu jo vaidmuo ir be žodžių.

Kad taptum savimi, turi kažkuo būti.

Svetimas neraštingumas taip pat kliūdo rašyti.

Kiek daug lakštingalų turi praryti grobuonis, kad sugebėtų pračiuibėti kaip lakštingala.

Kas pergyveno tragediją, tas nebuvo jos didvyris.

Gamtoje niekas nedingsta, išskyrus išsipildžiusias svajones.

Ir laikrodžio švytuoklė eina koja kojon su laiku.

Demaskuotas melas galvoja, kad tapo tiesa.

Žmogus neturi pasirinkimo, jis privalo būti žmogumi.

Jo sąžinė švari, nes nebuvo apyvartoje.

Priešingai fizikai, trintis tarp žmonių veda prie tarpusavio atšalimo.

Ir botagas pražysta, patekęs į palankią dirvą.

Kai klaidų bus mažiau, jos bus labiau vertinamos.

Pavojinga glostyti žvėrį, kai jis yra žmogaus kailyje.

Kai bus apgyvendintos dykumos, išnyks ir oazės.

Trokšti kraujo — tapk blusa.

Pegasui duoti sparnai, kad mažiau spardytsi.

Tie, kurie gali įsakinėti gestais, neprivalo daug kalbėti.

Jeigu žvėris žudytų žmoningai, tai vadintųsi žmogišku refleksu.

Kai sakoma "Nėra šventųjų" — įsiseidžia net ateistai

Kelio ženklai kartais padaro kelią labirintu.

Įstatymų nežinojimas neapsaugo nuo atsakomybės, bet žinojimas dažnai apsaugo.

Nėra tokių kvailių, kurie kartais tokiais neapsimestų.

"Aš rytdienos poetas", — pasakė jis. "Tada pasikalbėsime poryt", — atsakiau aš.

Tikrasis priešas niekada tavęs nepaliks.

Ir pakaruoklis gali siūbuoti ne į tą pusę.

Duona atveria kiekvieną burną.

Negalima neleisti kalbėti tam, kas tyli."

J. Cicėnas

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Popiežiaus raštas apie tautų pažangą

Nuo kovo mėnesio lietuviškoji spauda mirga raštais apie popiežiaus Povilo VI encikliką "Populorum Progressio". Ypač daug dėmesio skiria katalikiškieji laikraščiai. "Draugas" net pabrėžtinai rašo, jog pasaulio spauda žavisi nauja popiežiaus enciklika.

Iš tikrųjų — vieni žavisi, kiti nesižavi ir net apgailėstauja, kad popiežiaus enciklika nieko naujo nepasako, kartoja senas šventraščio mintis apie turčius ir neturtinguosius. Be abejo, kas yra prisiekęs popiežiaus politikai ir popiežiaus valiai paklusnumą, tas gali ir šia enciklika "žavėtis".

Jau beveik prieš 50 metų, Lietuvos respubliką steigiant, jos politikos vyrų dauguma pasisakė, jog žemė turi priklausyti tam, kas ją dirba. Vadinamuoju žemės reformos įstatymu tas buvo įgyvendinta.

(Keistoka, kad valstiečių liaudininkų veikėjo J. Kardelio redaguojama "Nepriklausoma Lietuva" persifotografavo "Darbininko" raštą apie popiežiaus enciklikos nepaprastą mintis, bet nutylėjo, kad popiežiaus enciklikoj esama senienų arba tokių idėjų, dėl kurių žmonių ir be popiežiaus palaiminimo kovota nuo seno. Lietuvos valstiečiai liaudininkai nebuvo tylūs, kai

Lietuvoje žemės reformos klausimai buvo svarstomi).

Neabejotina, jog popiežiaus enciklikos kai kurie posmai tūkoniškai Pietų Amerikos valstybėms, kuriose reikšmingiausia ir pirmaujanti yra katalikų religija. Ten didžiulių žemių plotų (latifundijų) savininkai net istisų kaimų ar miestelių žmones, tartum vergus, prie žemės pririšę tebelaike, o patys savininkai dažnai užsieniuose pramogauja. Prieš tokią tvarką popiežiaus enciklikoje pasisakoma.

Popiežiaus enciklikoje kalbama ir apie kapitalo iš valstybės, kurioje jis įsigytas, perkėlimą į kitą valstybę, kaip nepasitaraujantį tautos gerovei. Iš Pietų Amerikos vietiniai kapitalistai savo pinigus į užsienį išgabena, nes į tai skatina valdžios nepastovumas, nuolatiniai perversmai. Kai nėra žinios, koks diktatorius rytoj valdžios sostan atsisės, kokia jo bus politika — kapitalas nesijaučia saugus ir sprunka į užsienį.

Per paskutinius 30 metų Jungtinės Amerikos Valstybės labai šelpė Pietų Amerikos valstybes, siekiant žmonių gyvenimą pagerinti. Parama pasireiškė dvejopai: dovanomis (pinigais, mašinomis bei kt.) ir

(Nukelta į 3-čią psl.)

— NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, APRIL 22, 1967

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Amerikos bei amerikiečių kapitalo investavimu, steigiant Pietų Amerikoje fabrikus.

Pirmasis šalpos būdas, už kurį dabar ir popiežius savo enciklikoje pasisako, pasirodė nesėkmingas — Amerikos dovanos neprisidėjo prie žmonių gerovės pakėlimo. Kas kita investacijos. Sakoma, jog Amerikos ar amerikiečių pinigais sukurti pramonė ir kitokie bizniai suteikė darbą daugiau kaip 20% visos Pietų Amerikos darbo jėgos.

Popiežius ragina apmokešinti visus prabangos dalykus, visas neprasmingas išlaidas ir tokių mokesčių pajamas panaudoti vargšų gerovei. Gražūs žodžiai, bet enciklika nepasako, kas tos yra "lüksus" arba prabangos išlaidos. Prabangos esama ir Vatikane ir abejotina: ar pasaulio "prabangos" išlaidas apmokeštinas, užtektų taip surinktų pinigų Vatikano turams nupirkti?

Popiežiaus enciklika pasaulio taiką riša su turto ir neturtu. Pakėlus žmonių gerovę bus pasitarnauta taikai. Tai filosofija gyvenimo praktika nepagrįsta. Karus pradeda, pasaulio taiką ardo ne vargšai. Ar katalikiškoji Italija, pradėjusi karą prieš Abisiniją, buvo neturtingesnė, negu užpultoji Abisinija? Ar nacionalistinė Hitlerio valdoma Vokietija buvo skurdžių kraštas, kai su komunistine Rusija sudarėsi sąjungą pradėjo Antrąjį pasaulinį karą? Ar Japonija, taip pat prisidėjusi prie pasaulio taikos neišlaikymo, neturtinga valstybė?

Karus pradeda ne skurde gyvenančios tautos, bet degančios noru kitus pavergti ir valdyti. Popiežiaus enciklikoje tie istoriniai įvykiai neįžiūrėti ir suteikta klaidingų aiškinimų.

Kaip "Darbininkas" rašo, popiežius Povilas VI įspėjo Italijos vyskupus, konferencijon susirinkusius, jog katalikų bažnyčiai gresia pavojai ne tiek daug iš šalies, kaip iš pačios bažnyčios vidaus. Nukrypstanta nuo tikėjimo tiesų, nenorima pasiduoti bažnyčios mokomajam autoritetui tikėjimo tiesų srityje.

Be abejo, tuos nukrypimus iššaukia Vatikano persėnusi politika. Kai jau įsitikinta, jog tikintieji nebepaiso to "mokomojo autoriteto", tai apsidairęs ir pamatęs savo atsilikimą, "mokomasis autoritetas" reformuojasi, šiuo atveju — išleido "nepaprastą" encikliką, pasisakant apie žemės reformos reikalą ir apie kitus dalykus, kurie pažangių žmonių senai imtasi aiškinti ir įgyvendinti.

Sindikatinis kolumnistas William F. Buckley Jr., kurio straipsniai spausdinami daugelio amerikiečių laikraščių, minimai popiežiaus enciklikai pranašauja liūdną likimą, kaip "nelaimingiausias" popiežiaus raštui, nes tas raštas kartoja tik senus šventraščio kai kuriuos žodžius ir sureduotas be rimtesnės įžvalgos į šių dienų

gyvenimo ekonomiką ir tautų santykius.

Minimo kolumnisto mintys, kartu su lietuviškojo gyvenimo apžvalge, šiame straipsnyje atpasakotos.

Prezidentų lygybė

Į J. Augustaičio raštus, neigiamai vertinančius A. Smetonos prezidentavimą, atsiliepė "Dirvoje" J. Jurevičius.

Jo pastaba reikšminga: "Lietuva turėjo tris prezidentus. Anot dr. J. Jakšto, visi trys yra lygiai gerbtini. O ką mes matome tikrovėje?"

Sunku pasakyti, ką J. Jurevičius mato ir ką anksčiau matė. Bet mes matėme ir tebematome tautininkų spaudoje raštus, kuriuose A. Smetona vos ne į dievus keliamas, nes jau bandoma ir melstis prieš jį. Kun. Jonas Žvirblis, iš Grand Rapids, "Dirvoje" štai kaip prieš A. Smetoną poteriauja:

"Jame (A. Smetonoje) matu žmogų, kuris paskendęs Šv. Mišių paslapyse, klūpo netoli altoriaus Vytauto bažnyčioje. Žiūrint į jo atvaizdą, norėtusi sušukti: — Garbingasis Prezidente, išmelsk mums iš dangaus tokių troškimų, ryžtų, pasiaukojimų, kokius pats parodei mūsų Tėvynei Lietuvai".

Lietuvių ir žemaičių kareivystė

Chicagos Lietuvių Istorijoje, surašytoje Alekso Ambrozės, atsispindi išeivių meilė tėvynei Lietuvai, noras su savo tautiečiais bendrauti, šviestis ir vienas kitam pagalbą teikti.

Kai kurios draugijos turėjusios net labai savotiškus tikslus. "Gvardija Pirmos Divizijos Šv. Kazimiero Karalaičio, suorganizuota 1914 metais, jau Didžiajam karui prasidėjus, į savo tikslus įrašė:

"Šita Gvardija užsideda dėl to, idant lavinti ir mokinti lietuvius ir žemaičius kareivystės, idant laike karės už tėvynę nešti pagelbą Lietuvai su ginklu rankoje, idant parodyti svetimtaučiams narsumą Šv. Kazimiero Karalaičio, kuris savo narsumu pamynė visus Lietuvos ir žemaitijos neprietelius po kojų".

Aušros Vartų Šv. M. Panos Vyru ir Moterų Draugija aiškiai remia darbininkų kovas dėl gerbūvio, nes konstitucijoje pasisakoma prieš streiklauius:

"Kiekvienas brolis arba sesuo, kuris laike streikų eity streiklaužiant ir liktų sužeistu, negauna ligoje pašalpos ir pomirtinės".

Be kitų tikslų ta pati draugija ėmėsi narių priežiūros, "kad su svetimu vedusiu neturėtų nepaprastus meiliškus ryšius" ir kt.

A. Ambrosės "Chicagos Lietuvių Istoriją" šiemet išspausdino Amerikos Lietuvių Istorijos Draugija. Galima pirkti Naujienose ir kitur.

Žmonės, istorijos nežina, yra vaikai.

Istorija — geriausias mokytojas.

NUO ŽALGIRO IKI TORNO

Kryžiuočių Ordino kilimo ir žlugimo lenkiškoji versija

PASTABA. Skaitant lenkų rašytą bet kokį istorinį dalyką, reikia žinoti, kad objektyvumo ir istorinės tiesos, kur liečia Lietuvą ir lietuvius, iš jų nėra ko laukti, tad nėra ko ieškoti nei lietuviškų vardų bei jų istorinių žygių, nors nuo pačių pirmųjų unijų Lenkijos istorija be Lietuvos nėra istorija.

Zemiau perteiktasis Robert Plichto straipsnis yra vienas iš lenkams imanomai objektyviausių, nors jį skaitant skaitytojas pats turi pridėti "Lietuva", kur kalbama apie Lenkiją, Vytautą, kur kalbama apie Jogailą ir Didžioji Lietuvos kunigaikštystė, kur ji pavadinta "Lietuvos Kunigaikštystė". J. Pr.

Dziennik Chicagoski, šių metų kovo 24-25 d. nr. persispausdino Roberto Plichto (Oddzial "Odra" PZZZ - Polski Związek Ziem Zachodnych Oderio skyrius) straipsnį "500 metų nuo kryžiuočių ordino sugriovimo. Antroji Torno (Torunio) taika ir jos reikšmė". Jį pravartu ištiesai atspausiti:

Kryžiuočių Ordino sutriuškinimo 500 - metis

Iš kuklios, Bremeno ir Liubeko miestų piliečių įsteigtos ligonių slaugymo brolijos, dviliktojo šimtmečio pabaigoje, kryžiaus karų laikotarpyje, išsivystė galingas Kryžiuočių Ordinas, kitaip dar žinomas kaip švenčiausios Panos Marijos ordinas. "Juodas Ordino kryžius, dėvimas ant balto apsiausto, pasidarė geležine garantija, pateisinanti visokias jo piktadarystes", rašo prof. August Kotzebue, savo veikalė "Preussens Aeltere Geschichte" (Prūsų senesnioji istorija).

Savo misijų veiklą Kryžiuočių Ordinas pradėjo Palestinoje, gindamas šventąją žemę nuo netikėlių anplūdžio. Deja, kryžiuočiai neišpildė jiems pavestos misijos kaip "krikščionybės gynėjai", kai galingam Islamui spaudžiant Palestinoje žlugo Jeruzolimos karalystė ir Ordinas turėjo ieškotis apsaugos Europoje. Pradžioje jis rado sau prieglaudą Vengrijoje, kur jam buvo pavesta ginti vengrus nuo polovcų puldinėjimų. Polovecai buvo sumušti ir karalius Andrius kryžiuočius apgyvendino polovcų žemėje. Kai Ordinas įsigėidė savo tarpe pasidalinti jiems karaliaus Andriaus suteiktą žemę, jis 1224 metais buvo iš Vengrijos išstremtas.

Kryžiuočiai 1226 metais paskubomis ir noriai priėmė Mačio Konrado kvietimą pradėti misijų veiklą Pabaltijo Prūsų tarpe. Su vokiečių cecoriaus

Amžių gyvenį, amžių mokaisi.

sutikimu jie užsitikrino teisę Prūsus užimti sau, ir 1230 metais jie masiniai apsigyveno Chelmo žemėje, kurią jiems užleido Konradas. Atrodo, kad tais laikais pavedimas kryžiuočiams prūsų atvertimo misijos buvo pateisinamas tuo, jog ankstybesnės misijų tikslais iškylos į Prūsus nedavė teigiamų rezultatų. Prūsų neatvertė nei šv. Vaitiekus, nei šv. Brunonas, nei Boleslovas Kreivaūsis, nei dominikonai iš Dancigo, nei Lesekas Baltasis, anei Henrikas Barzdotosis. Tuo metu Prūsai savo plėšikaujančiais puldinėjimais skriaudė ne tik Mazoviją, bet ir tolimesnes Lenkijos sritis.

Prieš pradėdami sistemingą Prūsų pajungimą, Kryžiuočiai išsiryšino iš popiežiaus Gregorijaus IX leidimą organizuoti Prūsuoje nuosavą valstybę. Yra istorinis faktas, kad Mazovijos Konradas nežinojo apie Kryžiuočių slaptus suokalblius su vokiečių cecoriu Fridrichu II ir su popiežiu Gregoriju IX. (Idomu būtų tą "istorinį faktą" iš patikimesnių šaltinių sužinoti. jpr.)

Nuo to momento Kryžiuočiai Pamario Svientopolkui ir Mozovijos Konradui padedant pradėjo Prūsų mušimą. Savaimė suprantama, kad Ordinui ne tiek rūpėjo Prūsų krikščioninimas, kiek jų kolonizavimas — ir tai dėlto jie Prūsus naikino "ugnimi ir kardu". Toje akcijoje jiems talkininkavo Dobrynės Brolių ordinas, kurį Mozovijos Konradas buvo įsteigęs Dobrynėje. Netrukus po to Kryžiuočiai tuos Dobrynės Brolius įjungė į savo ordiną ir patys užgriebė Dobrynės žemę.

Kryžiuočiai, stumdami, išilgai Vislos upę, įsteigė Torno, Graudenės, Fordono, Malborgo (Marienburgo) ir Elblongo miestus ir atstatė Chelmo (savo pirmąją sostinę).

Sumušęs Prūsus, Kryžiuočių Ordinas ėmėsi Gdanskio (Dancigo) Pamario užkariavimo, kurį baigė 1308 metais Gdanskio miesto sudeginimu ir dalies

(Tęsinsy 4-tam psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime lidirbtę reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NUO ŽALGIRIO IKI TORNO

(Atkelta iš 3-čio psl.)

jo gyventojų išžudymu. Pamariai patapo kryžiuočių plėšrumo auka ir vilko jų jungą nuo 1308 iki 1466 metų.

Piktadarybių balansas

Kryžiuočių piktadarybių balansas, kai kurių istorikų teisingai (pav. Peter von Durburg arba Karl Kasicke, kurs "Historische Zeitschrift" tas piktadarybes vadina "Akcija Dievo garbei") balansas yra bauginančiai didelis.

Per 53 metus išnaikinę Prūsus ir po pretekstu, kad Vladislovas Lokietka buvo kryžiuočiams skolingas 30,000 grivenų už neva išlaisvinimą Pamario, kurį Brandenburgas 1307 metais buvo užėmęs (faktinai tarp Brandenburgų ir Kryžiuočių Ordino egzistavo glaudus bendradarbiavimas), tą Pamarį patys okupavę, kryžiuočiai dabar griebėsi tolimesnės agresijos — pradėjo pulti Lenkiją ir tuo pačiu metu Lietuvos Kunigaikštystę.

Už Lenkijos puolimą jie sumokėjo stambią sumą atmintinuoje kovoje prie Plovų (1331). Taip pat Lietuvos puolimai galutinėje sąskaitoje kryžiuočiams buvo nenaudingi, kadangi jie iššaukė lenkų - lietuvių Uniją (Horodlės — 1413).

Dėl Pamario grąžinimo metų metais tęsėsi procesas popiežiaus tribunole (1320 Inovroc-lave, 1335 Vyšehrade ir 1339 Varšuvoje), nors Vyšehrado ir Varšuvos procesai nedavė naudos kryžiuočių užgrobtam Pamariumi. Pats popiežius Klemen-sas V savo bulėje kryžiuočius pavadino "tie nuodėmių ir nusikaltimų perpildyti chvostai (chwasty — piktžolės)". Kryžiuočių Ordinas (dažnai susidėdamas su čekais) ir toliau grėsė, pirmiausiai Lenkijai.

Dėl to Vladislovas Jogaila pasiryžo atsiskaityti su Ordinu prie Grunvaldo (1410) juo labiau, kad po Lietuvos Krikšto (1387) jiems atpuolė pretekstas "krikščioninti pagonų žemes". Vokiečių istorikas Kotzebue apie kryžiuočių sutriuškinimą prie Grunvaldo rašo sekančiai: "Niekumet Kryžiuočių Ordinas nebesiekė tų aukštumų, iš kurių karo dievas jį prie Grunvaldo nutrenkė. Milžiniškas padaras, iškilęs plėšikavimais, išsiplėtęs begėdišku melu, krito griuvėsiais lenkų erelio žąibo trenktas". Žiūrėdami šių dienų akimis į jau seną istorinę praeitį, turime padaryti liūdną išvadą, kad Grunvaldo kovą visu pilnumu laimėjime, bet karą su Ordinu pralaimėjome, kadangi neatgavome Pamario ir paties Kryžiuočių Ordino nesulikvidavome. Ordinas mūsų nedžiaugsmui ir toliau vegetavo.

Trylikametis karas (1454-1466)

Tuo tarpu, rašo straipsnio autorius, Lenkija patapo "mocarstwo" (prie Kazimiero Jogailaičio) ir savo sienas nustumė į rytus kitapus Dniepro... Jogailaičių dinastijai valdant Lenkijoje kilusi gerovė, šlachta

ir miesčionys džiaugėsi laisvėmis, tad ir Pamariai dėję pastangas išsivaduoti iš kryžiuočių valdžios. Kazimierui Jogailaičiui aprobuojant Pamaryje įsisteigusi "Prūsų Sąjunga" ("Związek Pruski"), kuriem prisidėjo Pamario riteriai ir 19 miestų su Gdansku priešakyje. Per 13 metų (1441-1454) "Prūsų Sąjunga" ruošėsi ginklu atsiskaityti su kryžiuočiais, kovoje pradžia užimdama 20 Pamario miestų. Pagaliau "Prūsų Sąjunga" išsiuntė prie karaliaus Kazimiero Jogailaičio pasiuntinybę (jų tarpe Jan Baysen), prašyti Pamarius prijungti prie Lenkijos. Karalius pasiuntinybę priėmė ir 1454 metais pasirašė aktą, prijungiant Pamarius ir Prūsus prie Lenkijos, kas iššaukė trylikos metų lenkų — kryžiuočių karą.

Nors Ordinas nebeturėjęs tos galybės, kaip prie Grunvaldo, tačiau karas buvęs ilgas ir sunkus, prasidėjęs net lenkų nepasisekimais ir pralaimėjimu (klėska) prie Chojnicų. Autorius aiškina, kad Kazimiero Jogailaičio valstybė buvusi didelė, bet silpna ir karo veiksmai vesti nevykusiai. Lenkų šlachta (bajorai), pripratusi prie ištaigų ir laisvių, į karą ėjusi nenoriai. Susirinkusi karo stovykloje Cerkvicėje (šlachta) pareikalavusi sau naujų privilegijų ir jų gavusi, tai vadinamieji "Nieszawskie Statuty". Pagal tas privilegijas "karalius be žemičių seimelių neturi teisės išleisti naujų potvarkių, uždėti naujų mokesčių nei šaukti visuotinės mobilizacijos"...

Po ilgų, dažniausiai nesėkmingų ir nuostolingų tarysnių pagaliau Ordinas buvęs sumuštas (Zakon zostal pobity). 1466 metų spalio mėnesį sudaryta su Ordinu vadinamoji Antroji Torunės (Torno) Taika. Lenkija atgavo Pamarius, Chelmo ir Michalovo žemes, gavo Malborgą (Marienburgą), kryžiuočių sostinę, Elbalongą ir Varmiją. Visos tos teritorijos pavadintos "Karališkais Prūsais". Likusioji Prūsų dalis palikta Ordinui Lenkijos leno sąlygomis ir pavadinta "Kryžiuočių Prūsais". Didieji mistrai dabar privalėjo Lenkijos karaliui pareikšti ištikimybę ir duoti duoklę neilgiau trukus kaip šešis mėnesius po jų (mistrų) išrinkimo. Negana to, jie (kryžiuočiai) buvo įpareigoti tiesti Lenkijai kareivius ir paklusti Lenkijos užsienio politikai.

Tai tęsėsi, kol kryžiuočiai staiga nusimetė savo katalikiškus baltus apsiaustus su juodais kryžiais, atsisakė katalikybės, perėjo į reformaciją ir kitas Lenkijos karalius Jonas Kazimieras, priveiktas švedų, maskolių, kazokų ir turkų puolimais, Prūsų leną su visais Rytprūsiais perleido Brandenburgui hercogui ir iš to 1701 metais gimė Prūsų karalystė (Koenigreich Preussen), kurios tolimesnė raida iki Lenkijos "mocarstvos" padalinimo jau priklauso naujesiems amžiams...

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, APRIL 22, 1967

J. Pr.

V. VAITIEKŪNAS

"PRARASTOS VILTYS"

NĖRA PASAULY DIDESNĖS BRANGENYBĖS UŽ LAISVĘ

Indėnų vado Juozapo pavyzdys gyviesiems

De Kalb Daily Chronicle rašo apie vieną indėną, gyvenusį su savo gentimi Wallowa kalnuose, šiauriniame Oregone. Jis buvo Nez Perce indėnų vadas ir buvo plačiai žinomas "Chief Joseph" vardu.

Kai baltaodžiai pradėjo smelktis į jo numylėtą kraštą, jis visomis pastangomis ir iš desperacijos kylančiu atkaklumu spyrėsi ir gynėsi, įsigydamas pagarbą ir admiraciją visų savo draugų ir priešų. Pagaliau jis buvo įveiktas ir patalpintas rezervacijoje, kur mirė 1904 metais.

Nors 1904 metai daug kam iš gyvųjų dar nėra praeities istorija, tačiau daugelis jau nežino, ar tautos vadas Joseph mirė 1904 metais ir ar mirė rezervacijoje. "Tai ne tiek svarbu", rašo vienas istorikas. Svarbu tai, kad Chief Joseph nuo tos dienos, kai buvo nugalėtas ir inkarceruotas ir jam nebuvo leista grįžti į savo Wallowa... visiškai nebegyveno, o tik egzistavo, jo dvasia buvo jį apleidusi... Didysis vyras, apie kurį mes rašome savo istorijoje, buvo miręs". Vienu žodžiu, kai vadui Juozapui buvo atimta jo laisvė, jis nebeturėjo noro gyventi.

Rezervacijoje jis buvo apšėdai aprūpintas trimis valgiais kiekvieną dieną, bet tai neatstojo jam laisvės. Ar vado Juozapo istorija nėra pamoka mums visiems? Ar mūsų dvasia šiaandien mieliau priima aprūpinimą pakaitomis už laisvę?

BE ABEJONĖS

Jonas ir Ona jau metai kai apsipėdę. Vieną kartą ateina Ona pas motiną žliumbdama. "Jonas nori nuo manęs skirtis..." "Iš ko spėjai, dukrele? Ar jis tau sakė?" susijaudino ir motina.

"Ne, nesakė, bet kas vakarą lovoje atsigulęs jis laikraščius

skaito..." "Tai dar nesako, kad jis skirtis nori!" netiki motina. "Ką jis skaito?"

"Skaito vedybų apgarsinimus!"

SPECIALIAI Į LIETUVĄ ITALIŠKI NAILONINIAI LIETPALČIAI

Jie yra tokie, kokių reikia jūsų giminačiams. Mūsų "Lilion" Nylon lietpalčiai yra specialiai mums Italijoje pagaminti iš 100% Nylon. Jie yra populiariausia ir vertingiausia dovana Lietuvoje.

SPECIALUS INR \$36.30

2 itališki nailoniniai lietpalčiai vyriški ar moteriški juodos, tamsiai mėlynos, žalios ar rudos spalvos.

Į šią kainą viskas yra įskaityta. Jūsų giminačiams nieko nemoka. Pris atymo laikas 4-5 savaitės.

Pristatymas garantuotas. Pasirašyti kvitai bus pristatyti. Dabar galite užsisakyti ir sau čia vietoje šiuos itališkus, nailoninius lietpalčius. Kaina \$12,90 už vieną. Bus pristatyta jums veltui...

UŽSISAKYKITE DABAR TIK PER

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
New York, N. Y. 10010

Katalogai gaunami veltui.

VIDURNAKTĮ NKVD BŪSTINĖJE

Iš jūr. kap. Br. Krištopaičio užrašų "Nepriklausomos Lietuvos Prekybos Laivynas". Dar kartą su "Marijampole"

("Lietuvos Pajūris" Nr. 1-2, 1967)

5. Nemalonus telefono pasikalbėjimas — vidurnaktį NKVD Būstinėje

Atplaukus į Štetiną, dėl įvairių karo priežasčių, užtrukome ilgiau negu buvo numatyta. Čia mes dvasiniai atostogavome, nes vokiečiai mūsų nelietė. Už poros dienų esame Liepojuje. Vos tik atplaukus, prasideda visokių įtartinų asmenų slankiojimas po laivą ir įvairūs pasikalbėjimai su įgula. Pastebiu, kaip kasdien vienas — kitas įgulos narys šaukiamas į NKVD įstaigą. Tai ne nuostabu, nes sovietuose vienas kitą turi išdavinėti. Mums atvykstant iš užsienio enkavedistai ypatingai stropiai kiekvieną komantinę ir įtaria kaip svetimos valstybės užverbuotą šnipą. Mano gerieji vyrai, grįžę iš NKVD, kitą dieną man pranešdavo apie ką buvo klausiama. Jie mane ramindavo, kad jais galiu pasitikėti. Tik vieną iš sąvųjų jie įtarė ir prašė su juo būti atsargiai.

Vieną šeštadienio vakarą, mano žmonai iš Kretingos į Liepoją atvykus, nuvažiuavome su dviem latvių šeimomis į "Pilsētas Vētnīca" pasisvečiuoti. Didelį ir gražią salį, suradę laisvą stalą, susėdome ir šokių muzikos garsuose, laikinai užmiršę esamą padėtį, visi nuotaikingai leidome laiką. Apie vidurnaktį, kai jau galvojome išsiskirstyti, prieina restorano tarnautojas ir sako:

— Jūs esate kviečiamas prie telefono.

— Tur būt jūs apsirikote. Manęs čia niekas nepažįsta ir vidurnaktyje po restoranus man niekas neskambina, — atsakau tarnautojui.

— Jūs esate laivo "Marijampolė" kapitonas ir reikalaujamas prie telefono, — vėl aiškina tarnautojas.

Paėmęs telefono ragelį girdžiu kaip kažkas man rusiškai duoda įsakymą:

— Tuč tuojau atvyk į NKVD įstaigą. Greitai grįši. Prie stalo sėdintiems nesakyk, kur eini.

— Ar galiu žmonai pasakyti? — klausiu.

— Ne!

— Ką ji pagalvos apie mane, kai aš atsikelsiu nuo stalo ir pradingsiu vidurnaktyje?

Turės pamanyti, kad išigėriau ir išėjau pauostyje nuotykių ieškoti, — derusi su enkavedistu. Bet jis mane ir toliau perspėja niekam nieko nesakyti.

Tačiau nors ir draudžiamas, išeinant visgi pasakiau žmonai. Man dingus, tegul žino, kad telefono balso verčiamas, tamsiąją rudens naktį, pakliuvau į raudonojo vampyro nasrus.

Prisistatau NKVD įstaigos sargybiniui. Jam nurodžius man skirtą kambario numerį, lėtais žingsniais žingsniavau nakties tyloje baisių rūmų koridoriu. Iš kur-ne-kur staiga aidu nu-

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, APRIL 22, 1967

skamba atklydę žmogaus šauksmai kančių agonijoje. Turiu prisipažinti, kad taip staigiai atatsiradus į tokią žiaurią aplinką, galvoj jūtau nesuvaldomus skaudžius dirksnius.

Praveriu gerokai prirukytą kambarį ir, savę susivaldęs, laukiu, kuom šis pasimatymas prasidės ir kuo jis baigsis.

Sau ramiausiai sėdintis enkavedistas įžangoje man vėl aiškina apie "laimę" gyventi Sovietų Sąjungoje ir džiaugtis Stalino teikiama palaima. Pagaliau eina prie reikalo:

— Įsakyk įgulai, kad kiekvienas jūrininkas asmeniškai parašytų išsamias savo biografijas, išvardinant visą savo giminę ir gyvenamąją vietą. O tu, atskiru raštu, apibūdink kiekvieno vyro turimas ypatybes. Visą tai atlikęs, raštą pristatyk į tokį tai kambarį. Dabar gali eiti. Viso geriausio!

Netikėjau jo paskutiniams žodžiams, bet jam nereikėjo pakartoti. Atsikėlęs, skubėjau prie durų, o jis skambino sargybiniui, kad išleistų mane iš raudonojo labirinto. Išėjęs, giliai įtraukiau buvusios laisvosios Latvijos orą ir stebėjau. Pats pasikalbėjimas truko neilgiau kaip 10 — 15 minučių. Tai ar negalėjo tą patį man pranešti ar įsakyti kasdien laive slankiojant enkavedistai? Kodėl mane šaukti vidurnaktį tokiam mažmožiui? Gal tik pripuolamai, o gal ir apgalvotai norėta man inscenuotais kančių šauksmais parodyti žmogaus trapumą ir karštosios Stalino saulės galią?

Netoli radęs besnūduriuojantį vėžiką, prašiau skubiai mane vežti pas nerimaujančią žmoną ir apie tai nieko nežinančius prietelius. Nakties tyloje, arklių pasagoms aidint, aprimo dirksniai galvoje. Jaučiausi laimingas, galėjęs sugrįžti iš staigaus naktinio iškviatimo.

Sekančią dieną sušaukiau įgulą ir jai pasakiau:

— NKVD įsakymu, kiekvienas iš jūsų savo paties ranka turi parašyti savo smulkia biografiją. Tiksliai turite sužymėti ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje turimą giminę. (Tat, gerai apgalvokite, neskubėkite ir, parašę, perduokite man.

Gavęs įgulos raštus juos perskaičiau. Apart vieno, visi be jokio įsiteikimo okupantams aprašė savo nueitus gyvenimo kelius. Tik vienas iš jų išsiskyrė. Jis rašė, kad esąs Lietuvos valdžios pareigūno sūnus. Iš Kauno buvęs išsiųstas į Kretingos pranciškonų gimnaziją. Nebeatsimenu kuriais tai metais, gegužės pirmąją dieną, virš gimnazijos rūmų iškėlęs raudonąją vėliavą. Lietuvos policija už tokį "drąsų" žygį, jį pasodinusį į Bajorų kalėjimą. Žodžiu, įgulos išpėjimai — su juo būti atsargiai — pasitvirtino. Pradėjau ruošti NKVD reika-

VAL. RAMONIS

"CHICAGOS UOSTAS"

laujamą įgulos apibūdinimą. Aiškiai supratau koks šis "apibūdinimas" turi būti, nors ir tiesioginiai nebuvo pabrėžta. Todėl rašiau niekam nepakenkdamas: visi geri vyrai ir stropiai atlieka savo pareigas; rūpestingi savo tėvams ir žmonoms; vienas kitas neatsisako stikliuko. Pvz. virėjas puikus vyras, kuris mano priežiūroje gamina sotų valgi. Tik būnant uoste kartais gerai nugeria.

Medžiagą nusprendžiau tik išplaukimo dieną perduoti NKVD. Tat tą dieną visą pluoštą popierių nunešiau į nurodytą kambarį. Mano nustebimui radau ten jau pažįstamą majorą besėdintį. Įteikęs raštus, stengiausi neįsileisti į pokalbius. Jam palinkėjus "gero vėjo", skubėjau laivan, o su laivu jūron, kurioje toli nuo visų enkavedistų, nors ir trumpam, gyvenome laisvų žmonių džiaugsmu.

VISI LIETUVIAI, KAIP PAVIENIAI, TAIP IR ORGANIZACIJOS, DRAUGJOS — PAKĖMKITE SAVO AUKK MIS "NAUJIENU" MAŠINU FONDA JŪSŲ SKUBI AUKA PASPARTINS "NAUJIENU" TOBULEJIMA.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

AR NORITE LAIVU VYKTI Į LIETUVĄ?

Jeigu Jūs esate vienas tų žmonių, kuris mėgsta pamažu keliauti laivu, vietoj paskubomis skristi ten ir atgal lėktuvu, šiais metais štai turite progos aplankyti Lietuvą, keliaujant laivu ir traukiniais.

GORDON TRAVEL SERVICE, 220 So. State St., Chicago, kuri jau kelinti metai organizuoja sėkmingas keliones į Lietuvą, turi suorganizavusi tokią ekskursiją į Vilnių gegužio 30 dienai, važiuojant laivu į Leningradą ir grįžtant laivu iš Prancūzijos. Tai bus labai maloni kelionė, ir tik pagalvokite, kiek bagažo galėsite pasiimti laivu! Daugelis lietuvių jau užsirašė šiai kelionei, ir jeigu Jūs norėtumėte kartu važiuoti, tai dabar yra pats geriausias laikas prisidėti.

Pilnai informacijai prašome rašyti GORDON TRAVEL SERVICE, 220 South State Street, Chicago, Ill. 60604, arba telefonuoti 939-6362. (Sk).

REMKITE TUOS BIZNIEKUS

KURIE GARSINASI

"NAUJIENOSE"

KODĖL KUMSKIS PRALAIMĖJO?

Šis klausimas rūpi kiekvienam lietuviui. Giliasias pralaimėjimo priežastis rasite aprašytas Dr. K. SIDLAUSKO knygoje AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA. 102 psl. Kaina \$1.50. Dr. Sidlauskos knygą galima gauti NAUJIENOSE. Knyga bus išsiųsta, jei atsiųsite čekį arba Money Orderį tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted Street, Chicago, Illinois 60608

Dešimts ar daugiau egzempliorių užsisakiusiems platintojams duodama nuolaida.

GERA NAUJIENA

ALSS Literatūros Fondas savo leidinių kainas sumažino:

St. Kairio LIETUVA BUDO ir TAU, LIETUVA —	
dabar po	\$2.00
K. Bielinio DIENOJANT ir PENKTIEJI METAI —	
dabar po	\$2.00
TERORO ir VERGLIOS IMPERIJA SOVIETŲ RUSIJA po	75 ct.

Kreiptis į vietos lietuviškų knygų platintojus.

JONAS VAIŠIENAS

LIETUVIŠKA SPAUDA IR JOS KALBA

Vyriausias Lietuvos Išlaivimo Komitetas 1949 - 6 - 14 dieną paskelbė Lietuvių Chartą. Chartos trečiasis skyrius iškelia savosios kalbos reikšmę: "Kalba yra stipriausias tautinės bendruomenės ryšys. Lietuvių kalba lietuviui yra tautinė garbė."

Savąja kalba ir jos išlikimu tremtyje susirūpinę tėvai, mokytojai, Lietuvių Bendruomenės Valdybos, pagaliau, mes visi, gerai suprasdami aną mestą Lietuvių Chartos šūkį.

Lietuviškosios mokyklėlės, lietuviškos pamaldos vaikams savose šventėse, judina toliau mažojo atžalyno gimtąją kalbą, jiems tik užgelėjus ir pradėjus išlindinėti iš po motinos sparno. Ateina talkon ir labai o labai didelį vaidmenį vaidina laikraštija ir nenuolatiniai leidiniai, ar skirti tik mažesniems, ar suaugusiems, ar visiems..

Svetimybės spaudoje

Džiugu, kad apie savosios kalbos grynumą viešai pradeda rodytis vienas — kitas stipresnis balsas, tačiau jis dar nėra toks stiprus, kad pajėgtų stipriau sujudinti knygų autorius, spaudos bendradarbius ir pačius redaktorius. Gerbiamieji, šiuo nenorima ir negalvojama ką nors užgauti, o jautresnis rašėjas, gal pats nuvokdamas savo kalbos mokėjimą, gali net pasipiktinti, nes, iš tikrųjų, yra rašančių visai gryna kalba, nemaišant į jų jokių svetimų žodžių ar svetimų posakių, bet yra ir neretai atrodančių pažodžiui vertimų iš vienos ar kitos kalbos.

Svetimi žodžiai ir svetimai sakiniai ar jų sudarymo nelietuviškas būdas yra peilis mūsų jaunimui, jau pradedančiam domėtis lietuviškąja spauda, pradedančiam skaityti, kad ir ne visą laikraštį, tai bent jo dalį, kurioje rašoma apie jo organizaciją (skautus, ateitininkus ir t. t.). Jaunimas nemoka slavų kalbų, ir jam neįmanoma atskirti, kur slėpės svetimoms įtakos, kur žodis ar sakiny ar posakis visai savas. Jis viską priims tikru pinigų ir pats tuos žodžius ir posakius pradės vartoti šnekėdamas ar rašydamas...

Lygiai tas pats taikytina ir tarptautiniams žodžiams. Kam vartoti juos, kad turime gražių sava kalba, visai tiksliai gebančių pakeisti tarptautinius. Štai, jaunimas nejučiomis bus įtikintas kalbos grožiu, žodingumu ir platumu.

Panašybės

Lietuvių kalbos grožis visuomet pralenks kitas kalbas savo žodžių gausumu, apibūdinant panašias prasmes. Vertėtų nurodyti porą pavyzdžių. Sakysime, šio krašto kalba žodis "Wash" lietuvių kalba gerokai skirsis, pvz. burnelę prausia, baltąsias rankes ant ežerėlio mazgoja, žlugtelį ar baltinius skalbia, avį ar galvą trenka ir t. t. Arba amerikoniškasis "put" mūsų kalba irgi įvairuos, pvz. skry-

belę užsidėjo, kelnėmis ar kojineėmis apsiavė, skepetą užsisupo, apsiaustą apsilviko (gali būti ir "apsisiautė") ir t. t.

Tokie vadinamieji sinonimai juo toliau juo mažėja, ir tokiu būdu kalba menkėja.

Kalbos skambumai ypač kenkia kai tokių žodėlių (kuris, kad, kadangi ir pan.) vartojimas. Jie vartotini irgi tik retais atvejais.

Tačiau, čia ne lietuvių kalbos pamoka, o ir šių eilučių autorius nėra nei kalbos mokytojas, nei jos ypatingas žinovas.

Kaip kalbą gerinti?

Nekalbant apie gramatikos klaidas (kiekvienas gali prisiminti dirstelėjęs į vadovėlį) — o jos labai gadinga raštija — dar noriu priminti korektūrą. Čia, žinoma, sunkiau ką tarti, nes mūsų laikraštinė spauda, ypač dienraščiai, vargu gali spėti apsidirbti ir korektūrą reikiamai sutvarkyti. Kas kita žurnalai ir knygos. Čia korektūra turėtų būti geriau peržiūrėta.

Laikraščių redakcijos neką kaltos dėl jų lapuose dažnų kalbos ir gramatikos klaidų. Sunku spėti tarnautojams ar redaktoriams viską iš pagrindų peržiūrėti. Patys rašantieji privalėtų pasirūpinti savo rašinių gražesne kalba, neleisti pro pirštus tiesiog juodraščių redakcijon.

Viliaus Kalvaičio Dainų Dainorėlis

Kas šiandien labiau iškeltinas — Liudvikas Rėza ar Vilius Kalvaitis?

"Nors kiek gero dėl Tėviškės garbės ir garso padaryti", kaip savo įvado žodyje rašė Vilius Kalvaitis savo lėšomis 1905 metais E. Jagomasto spaustuvėje Tilžėje išleistame dainų dainorėlyje — "Prūsijos Lietuvių Dainų" rinkinyje.

Kalvaičio dainų rinkinys kalbiniai yra gana tobulas, originalus ir iš Mažosios Lietuvos lietuvių dainų rinkinių pats di-

džiausias — jame telpa 780 senprusių krašto lietuviškų dainų.

Būrelis mažlietuvių išeivijoje beleisdami ir finansuodami stambų mokslinį, istorinį iš Mažosios Lietuvos laisvės kovų — d-ro M. Anyso "Senprusių laisvės kovos su riterių ordinu 1230—83 metais" veikalą, klausia, ar neteks eiti į jaunimėlių, inteligentijų ir sentėvių dainą, kurią jie sukūrė, mylėjo ir kuri juos vargė ir džiaugsme lydėjo?

Pramanė mus mažlietuvius ir senovės garbintojais ir pernelių senienų populiarizatoriais. Bet liniją šokią tokią išlaikėme, nes rėmėme, finansavome ir leidome mūsų lietuvių raštijos pranašų, pradininkų pačius pirmuosius leidinius: Mažvydo katechizmą, Donelaičio pasakėčias ir t. t. Ta linkme einant kelias ir Rėza kaip pasaulietiškos, liaudies kūrybos populiarizatorius, pradininkas. Jis pirmasis surinko, pagarsino ir išvertė lietuvių liaudies dainas, kas jam suteikia nenykstantį garbę. Tik mums jo abu dainų rinkiniai neprieinami. Jei persispausdinti, tai kol kas tegalime galvoti tik apie minėtą V. Kalvaičio dainorėlį. Ten yra Rėzos dainų apščiui iš abiejų rinkinių. Kas skaitys, ras tenai dainų ir iš Rėzos pirmojo gryno lie-

(Nukelta į 7 psl.)

Jungtinių Amerikos Valstybių paviljonas Kanados šimtmečio parodoje Montrealyje. Tai yra milžiniškas burbulas — 187 pėdų aukštumo ir 250 pėdų skersai. To "burbulo" viduje bus išstatyta pavyzdžiai viso, ką Amerika yra pasiekusi.

VILIAUS KALVAIČIO . . .

(atkelta iš 6 pusl.)

tuvių dainų rinkinio, kuris išleistas 1925 m. Karaliaučiuje vardu: "Dainos oder litauische Volkslieder", (80 dainų).

Pasigies tik originalų tų dainų, kurios verstos į vokiečių kalbą, nes yra laikomi dingusiais. Dainos Rėzos išleistos 1809 senobiniu pavadinimu: "Prutena oder preussische Volkslieder".

Neginčytinas nuopelnas priklauso Rėzai, kuris pirmasis atskleidė lietuviams ir pasauliui liaudies dainų grožį ir vertę.

Kai Vilius Kalvaitis rinko savo dainas 1888-94 metais, tai ir anapus Nemuno caristinės Rusijos jungo engiamoje Lietuvoje pasirodė liaudies kūryba susirūpinusių šviesuolių. Toks buvo kun. Juškevičius, kuris surinko ir atspausdino jau gerokai didesnį dainų rinkinį — 2600 dainų.

Be abejo, tos liaudies kūrybos atgimimo dvasios pagautas suskato ir Dr. J. Basanavičius leisti savo surinktas liaudies dainas viešumon. Jo Oškabalių kaime surinktos 420 dainos atspausdintos 1902 m. Amerikoje, Shenandoah, Pa., nes matomai Mažosios Lietuvos spaustuvės nebuvo jam dar priimanos.

Tokių liaudies dainelių, dainorėlių populiarizacija gal padėtų ir mums plačiau praskinti kelią į laisvę ir pripažinimą, jei pasisektų jomis pasaulinę opinią labiau paveikti. Tiesa, šiandien nesimato, kaip Rėzos lai-

kais, kai renesancinis atgimimas Vakarų Europoje sukėlė ir liaudies kūryba susidomėjimą, tokių dainos mylėtojų, kaip buvo petai; J. W. Goethe, F. Schiller, ypač Herderis, vėliau H. Heine, Byron ir kiti. Herderis net perspausdino ištiesai Rėzos verstas dainas savo leidinyje: "Stimmen der Voelker in Liedern".

Gal prikelsime anų laikų Saerveiną, Neselmann, kurie pakuokėjo savo jėgas, laiką ir išteklius per dainą pažadinti Lietuvą iš miego?

Girėnas, mokėdamas net 40 kalbų, labiau pamėgo lietuvių kalbą dėl jos dainų grožio ir sukūrė mums antrą Tautos giesmę, himną (Lietuviais esame mes gimę). Girėno ir jo garbei Kristupo Lekšo parašytos dainos taip pat yra V. K. rinkinyje). Taipgi apstu yra ir Nesselmanno 1853 m. Berlyne išleistų liaudies dainų: "Litauische Volkslieder".

Kiek skirtingai pagalvojo F. Kuršaitis, kad vien daina liaudies neprikelsi ir neapšviesi, reikia, kad liaudis mokėtų netik dainuoti, bet taisyklingai skaityti ir rašyti. Išleisdamas savąją gramatiką, ją papildė dainom, kurias buvo surinkęs.

Išvadoje matome, kad dainų tekstai tai vieno, tai kito užrašyti, išgelbėti, deja, tik iš dalies, nes išgelbėtas dainos kūnas, bet jos sielą, kuri yra jos melodija, praradome ir visai prazūdysime, jei nesuskubsime gelbėti, kas dar gelbėtina.

Reikia mums palaikyti tokius muzikus, kurie kaip Vydūnas, V. Bajoras, V. Banaitis, Vl. Jakubėnas, Juozas Bertulis, P. Mieliulis, J. Lampsatis, M. Lacytis ir t. t. išleido dainorėlius su gaidomis. Šių dienų techninėm priemonėm galime ir eiliniai mėgėjai užrekoruoti į magnetofoninę juostelę ar plokštelę, jei atsirastų dar nežinomų dainų mokovų.

Noriu mūsų dainininkų, choristų garbei priminti kai kurias liaudies dainas, kurios išgelbėtos, nes pamėgtos ir dainuojamos:

- 1) Siūbau, lingau paukštelis,
- 2) Sėjau rūtą, sėjau metą,
- 3) Aukšti kalnai, žemos lankos.

Norėčiau iš V. K. rinkinio ištiesai pristatyti dainas: 511, 421, 237 ir 235, bet šį sykį tebūnie leista atspausdinti nors vieną (antrąją (2)).

"Pramanė mane dainų nemokanti,
 aš dainų studnetėlis.
 Aš atrakysiu dainų skrynelę,
 paleisiu ant luotelio.
 Nuo Tilžės miesto į Karaliaučių dainuoti mudainuosiu.
 Nuo Karaliaučiaus iki Berlyno
 Ryliuote nuryliuosiu.
 O ką ryliuote nenuryliuosiu,
 švilpyte nušvilpysiu".
 (Piktupėnų par. Kairienė)

Baigiant suminėsiu ir būdinguosius dainų žinovus, kurie patys dainas dainuodami mielai jas rinkėjui V. Kalvaičiui perteikė. Štai keleta jų: Lienatikė,

V. VAITIEKŪNAS "ATOMINĖ IDEJA" (iš parodos Čiurlionio galerijoje)

Trumpjonikė, Macaitikė, — mergaitės.

Berniukai: Kuršaituks, Kalvaituks, Klubatuks, Pozingytis, Barėytis, Birškytis, Stikliorytis, Baužatis, Preikšatis ir kt.

O gal dar iš šių ir kitų knygoje suminėtu kuris nors dar yra gyvas, ar jų bendralaikiai?

M. Nagys

Jeigu nori sužinoti naujaušias ir tikriausias žinias, kas dedasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį "Naujienas".

NĖRA KO BAIMINTIS

Labdarybės baliuje prilimpa Kibis prie Agurko. "Pirk, pirk bilietą, už dolerį automobilį išloši ir mūsų labdarybę paremsi".

"Automobilį už dolerį?"

"Ir dar kokį automobilį — su nustumiama dangčiu ir įrengtu radiu!

"Ale aš automobilio nenoriu", teisinasi pons Agurkas.

"Nesvarbu, bilietą vis tiek galite pirkti. Bilietų išlošimui yra šimtas tūkstančių, tad nėra ko baimytis, kad išlošite", įtikino ponas Kibis.

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrausimams

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudę ir ligoje pašalpa, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS nereško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turį daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudę Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudęs tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama Lietuvos KLABO ir draugijų nariams už \$1,000.00 akcidentalės apdraudės mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopos veikėjas ir ne plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

SIŪSKITE PINIGUS

I LIETUVĄ

PINIGAI SIŪSTI PER GRAMERCY

Įteikiama gavėjui kaip PINIGAI per Bank For Foreign Trade, Maskvoje.

JŪS ESATE SAUGŪS TIK SU FIRMA TURINČIA LEIDIMA, JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLĖPTŲ RINKLIAVŲ. MŪSU 20 METŲ VEIKLA BIZNYJE GARANTUOJA JŪMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos.

Turį Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20,000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Pristatoma per 2 savaites. Jokių atskaitymų.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00

Iki \$30.00 — \$2.75

Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC. 744 Broad St., Newark, N. J.

SPECIAL: Liuksusiniai Pontioms pilno ilgio Orlon/Dynel apsiaustai. Šiltesni už kailinius. Pūkiaus stiliaus, Tamsiai rudi. Atrodo, kaip bebriniai. Sukerpa ma ir siuvama pagal užsakymą. Dydis 8-20, 40-44. Kaina \$95.00 pilnai paruoštas. Siunčiamas į Lietuvą. Jokių kitų mokesčių.

SIŪSKITE MUMS DOLERIŲ DOVANOMS PAŽYMEJIMĄ pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE KRAUTUVĖSE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

Rašykite, prašydami mūsų katalogų apie sensacingus pasiūlymus, ypatingai Vakarų kraštų produktų ir audinių.

GRAMERCY

(Isteigta 1945)

118 E. 28 St. New York, N.Y.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Vaitiekūno, Dargio ir Ramonio parodos

Viena didelė, kitos mažesnės

Sezonui artinantis prie pabaigos, padaugėjo ir parodos, ne tik kitur, bet ir mūsųose.

Praėjusį šeštadienį, balandžio 15 d. Čiurlionio galerijoje buvo atidaryta dail. Vlado Vaitiekūno apžvalginė 60 metų amžiaus ir 30 metų dailės darbo sukaustuvinė paroda. Išstatyta 60 darbų, suskirstant juos į keturias grupes: 1) simbolika, 2) realizmas, 3) surrealizmas ir 4) natūralizmas. Gal be reikalo autorius ketvirtam numeriui davė "natūralizmo" vardą gamtovaizdžiams, o portretus pavadino "realizmo" vardu, kuomet Vaitiekūno portretai, figūros, taip pat ir gamtovaizdžiai yra impresionizmo tęsinys. (Natūralizmas yra tiksliai fotografinė tapyba). Jau teisingiau pavadinta simbolikos ir surrealizmo atranka, nes šioj srity Vaitiekūnas skiriasi labai daug. Tačiau surrealizmo kategorijoje mes įžiūrime ekspresionizmo kryptį, pvz., "Politinis tvistas" (nr. 35), tai spontaniškai atliktas tapybos darbas: stipriai spalvingas, dekoratyvus su abstrakčiu elementu, išlaikytas linijų ir plokštumų vientisumas. Kitas kūrinys, įtrauktas į simbolikos sąrašą, taip pat ekspresionistinis darbas, tai "63-jų Metų Sukilimas" (nr. 12). Šitą kūrinių autorius, gal būt, simbolišku palaikė dėl to, kad iš tikrųjų jis turi šiek tiek simbolinės reikšmės, nes paveiksle pavaizduotas "apdaužytas" erelis. Paveikslas beveik ugninės spalvos, pro kurios raudoną šviesą prasiveržia žmonių figūros išskeltom rankom. Paveikslas laikytinas meniškai vertingu. Yra ir daugiau Vaitiekūno 1966 m. kurtų darbų, kurie žymiai skiriasi nuo ankstyvesnio jo simbolikos etapo, kurių keletas yra ir šioj parodoje. "Aušra" (nr. 9) jūry komisija atrinko Čiurlionio ga-

lerijai. Šis kūrinys yra iš senesnių darbų. Jis labiau reprezentuoja autorių.

Pagal katalogą simbolikos sąrašą yra 24 darbai; įskaitant aliejų ir kita medžiaga atliktus grafikos piešinius, vienas lino. 10 realizmo sąrašą (tapyba); 4 surrealistiniai darbai, tapyba, ir 22 natūralizmo sąrašą, taip pat tapyba. Natūralizmo kategorijoje beveik visi gamtovaizdžiai, daugelis atlikta vienu seansu gamtoje. Keli tame skaičiuje gana geri ir šviežia, gryna spalva. Dėmesio vertas "Ruduo Willow Springs" (nr. 51). Iš portretų bene bus geriausias p. Baltramaičio galva su pyške. Laisva tapyba, kultūringa spalva ir be pagražinimų, kuklus, bet taiklus darbas. Čia pat realizmo rėmuose yra vienas tikrai geras "Lidijos", stovinčios mergaitės paveikslas. Gerai išlaikytas stiprių stambių linijų, spalvų ir formų balansas.

Grįžtant prie simbolikos norėtusi paminėti "Maldą", "Mano žemę" ir "Prarastas viltis".

Iš grafikos būdingas "Penkių žemių kancė" (praėjusį šeštadienį antroje "N." dalyje pokišė buvo korektūros klaida — pasakyta: "Penkių žemių..."). Antras — "Idėja", abu simbolikos žanro kūriniai.

Dail Vaitiekūnas dar nėra išsisėmęs iki dugno. Jeigu jis skirtų visą savo laiką tapybai, galėtų daugiau atsiekti. Katalogo viršelis pažymėtas pliuso ir minuso ženklais reiškia, kad dailininkas prisipažįsta, jog jų turi.

Bendrai ši Vaitiekūno paroda geriausia iš visų buvusių jo parodų.

Dail Vl. Vaitiekūnas gimė 1906 m. Tinonių kaime, Pašvintinio val., šiaulių apskr. 1934 m. baigė Kauno Meno mokyklą. Dėstė meno dalykus gimnazijoj.

V. VAITIEKŪNAS "IDĖJA" (grafika) (iš parodos Čiurlionio galerijoje)

je. Dabar priklauso Amer. Liet. Dailininkų S-gai. Dalyvauja bendrose parodose. Surošė savo tris parodas. Kurybos žanre palinkęs į simbolizmą. Sėkmės!

Parodą surengė Am. Liet. Dailininkų S-ga. Paroda baigsis rytoj 9 val. vakaro.

VAL. RAMONIO PARODA

Sekmadienį, balandžio 16 d. St. Balzeko, Jr. Lietuvių Kultūros Muziejuje, 4012 Archer Ave. popiet buvo atidaryta dail. Val. Ramonio dailės paroda, gausiai publikai atsilankius. Išstatyta 20 darbų. Pusė atliktų aliejiniais dažais, kita pusė — craypas, atseit, aliejiniais pašeliais, ant popieriaus, pan., kaip pastelė.

Val. Ramonis šį kartą parodė ir naujesnių savo darbų, iš plačių vietovių: Floridos, New Yorko, Chicagos, Colorado kalnų. Chicagos uostas su laivu spalvingas, mergaitė su vynuogėmis ir kiti patrauklūs. Bet visi darbai lengvesnio turinio.

Paroda tęsis iki gegužės 6 d. Atdara kasdien nuo 1 iki 4:30 po pietų. Įėjimas nemokamas. Ta pačia proga galima pamatyti ir Stanley Balzekas, Jr. muziejų pirmame aukšte ir antrame, kur Ramonio paroda. Ten taip pat ir muziejaus kambariai.

ALF. DARGIO PARODA

Standard Federal Savings and Loan Assn. (4192 Archer Av.) ilgesnį laiką tęsis Alfonso Dargio tapybos paroda. Jau antroji jo paroda šioje vietoje. Ir Dargio parodą patartina pamatyti.

ANDREW WYETH PARODA

Chicagos Dailės institute vakar buvo atidaryta Chadds Pa., gyvenančio natūralisto dail. Wyeth kūrybos paroda.

Visa Wyeth šeima yra menininkai, dėlto ir Andrius ir jo sūnus yra tapytojai. Andrius tėvas buvo tapytojas ir iliustruotojas, kuris sūnų išmokė piešti, reikalaujamas didelio piešinio tikslumo. Tėviška disciplina ir auklėjimas 19 metų Andrių paruošė pirmai parodai Philadelphijoje. Po vieno metų New Yorko Macbeth galerija surengė jam kitą parodą, kuri geriau pasisekė. Jo akvarelės sudomino meno mėgėjus, nemažiau, kaip ir Winslow Homero akvarelės, kuriomis pats Wyeth gėrėdavosi. Dabar Andrius dirba daugiausia tempera, kuri jam teikia ypatingą techniką. Temperą tinkamai naudoti jis išmoko iš savo švogerio Peter Hurd, išvystydamas techniką iki aukščiausio laipsnio.

Savo siužetus ima kaimynystėje Chadds Ford, Pa., kur jo apylinkėje kalvota ganta, giraitės ir žmonių gyvenimų lydi paprastas kasdieniškumas. Tik vasaros metu nuvyksta į Port Clyde Maine valstybėje. Mėgsta tapyti žmones, — savo kaimynus, pažįstamus prie darbo. Temos: kukli namų aplinka, surišta su jo paties gyvenimo sinteze. Wyeth daugiau savo kūryboje išreiškia amerikietišką charakterį, negu buvusis "Amerikoniško gamtovaizdžio" etapas ekonominės krizės metais.

m. š.

ANDREW WYETH

"MEDŽIOTOJAS"